

Базаєва Марія Олександрівна,

методист,

Авіаційно-космічний центр Київського Палацу дітей та юнацтва

м. Київ, Україна

mariia.bazaieva@gmail.com

ОСВІТНІЙ НАПРЯМ ПРОГРАМ ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНІВ: АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСВІДУ США ДЛЯ УКРАЇНИ

***Анотація.** У сучасних умовах в Україні актуальним є питання соціальної адаптації та реабілітації ветеранів. Однією з апробованих у світі успішних практик є залучення ветеранів до освітніх програм. Міжнародний досвід є важливим джерелом для адаптації в Україні, що дозволить сформуванню комплексної моделі політики підтримки ветеранів.*

***Ключові слова:** політика підтримки ветеранів, освітні програми, реабілітація, соціальна адаптація, вища освіта.*

***Annotation.** In modern conditions in Ukraine, the issue of social adaptation and rehabilitation of veterans is relevant. One of the proven successful practices in the world is the involvement of veterans in educational programs. International experience is an important source for adaptation in Ukraine, which will allow the formation of a comprehensive model of the policy of supporting veterans.*

***Key words:** veteran support policy, educational programs, rehabilitation, social adaptation, higher education*

Вступ. Після завершення військових конфліктів ветерани часто стикаються з серйозними викликами під час адаптації до мирного життя. До таких викликів належать не лише фізичні та психологічні наслідки війни, а й соціальна ізоляція, складнощі у професійній самореалізації, а також інтеграція у цивільне суспільство. Одним із ключових інструментів у подоланні цих викликів є

освітні програми для ветеранів, які сприяють не лише професійній перепідготовці, а й глибшому розумінню себе в новій реальності. Міжнародний досвід демонструє ефективність різних підходів до впровадження таких програм.

Мета статті - дослідити роль освітніх програм у процесі реабілітації ветеранів, враховуючи міжнародний досвід. Ключовими досліджуваними аспектами є інтеграція ветеранів у суспільство, адаптація до нових цивільних ролей, відновлення психологічного стану, професійна перепідготовка.

Результати дослідження.

Роль освітніх програм у реабілітації ветеранів. Основними завданнями освітніх програм для ветеранів є розширення їхніх можливостей для працевлаштування, розвиток нових навичок, соціальна адаптація, формування можливості зайняти гідне місце в суспільстві, знайти нові ролі в мирному цивільному житті.

Різноманітні освітні ініціативи сприяють комплексній реабілітації та соціальній адаптації ветеранів після завершення військової служби. Це питання набуває особливого значення у контексті сучасних конфліктів, де ветерани стикаються не лише з фізичними травмами, а й з психологічними, емоційними та соціальними викликами.

Освітні можливості для ветеранів дозволяють реалізувати надважливі аспекти повоєнного фізичного та психоемоційного відновлення, зокрема:

1. *Психосоціальна адаптація через освіту.* Багато ветеранів відчувають труднощі з поверненням до цивільного життя. Освітні програми, спеціально розроблені для них, можуть сприяти адаптації через розвиток нових професійних навичок та забезпечення можливостей для інтеграції в суспільство. Важливим елементом є навчання за програмами психологічної підтримки, що допомагають ветеранам подолати посттравматичні стресові розлади (ПТСР) та інші емоційні труднощі.

2. *Професійна реабілітація.* Освітні програми дозволяють ветеранам отримати нові кваліфікації, що сприяє їх інтеграції на ринок праці. Програми

можуть бути спрямовані на вивчення технологій, управління, медицини, ІТ або інших сфер, що відповідають сучасним потребам ринку. Важливим аспектом є також надання можливостей для перекваліфікації в рамках підтримки працевлаштування [1].

3. *Підтримка через неформальні та позашкільні програми.* Успішною стратегією є також організація неформальних освітніх ініціатив. Наприклад, програми з арт-терапії, спортивної реабілітації та творчих курсів можуть допомогти ветеранам знайти нові шляхи самовираження та соціальної взаємодії. Особливу роль відіграють програми, що залучають ветеранів до спільнот, де вони можуть спілкуватися з іншими людьми зі схожим досвідом.

4. *Створення освітньо-реабілітаційних центрів.* Важливою частиною є створення спеціалізованих центрів, де ветерани можуть отримати доступ до освітніх ресурсів, кар'єрного консультування, а також програм психосоціальної реабілітації. Такі центри часто функціонують у співпраці з університетами, медичними закладами та громадськими організаціями.

5. *Технологічні інновації та дистанційне навчання.* Дистанційні освітні програми відкривають нові можливості для ветеранів, особливо тих, хто має фізичні обмеження або проживає у віддалених районах. Застосування сучасних технологій, таких як онлайн-курси, симуляції та віртуальні класи, дозволяє ветеранам отримати освіту без необхідності фізично відвідувати навчальні заклади.

Ці аспекти підкреслюють важливість інтеграції освітніх програм у загальний процес реабілітації ветеранів, допомагаючи їм не лише повернутися до нормального життя, але й активно розвиватися в нових сферах діяльності. На загал, освітні програми сприяють позитивним загально психологічним показникам: зниженню рівня стресу, покращенню ментального здоров'я, соціальній інтеграції.

Міжнародний досвід реабілітації через освіту. У таких країнах, як США, Велика Британія та Ізраїль, існують успішні освітні програми для ветеранів.

Наприклад, у США діють програми «GI Bill» та «Veterans' Educational Assistance», які надають фінансову підтримку для освіти ветеранам. Це дозволяє їм продовжити навчання у коледжах та університетах [2]. На сьогодні понад 50% ветеранів у США беруть участь у програмах вищої освіти після служби [3].

Велика Британія пропонує ініціативи з безперервної професійної освіти для ветеранів, зокрема у сферах підприємництва та лідерства. У Канаді діє програма «Transition Assistance Program» для адаптації ветеранів [4].

Інтеграційні програми для ветеранів у Німеччині спрямовані на професійну освіту, там ветерани мають право на безкоштовні курси перекваліфікації. Основною метою програм є підтримка ветеранів у формуванні нових професійних навичок, включаючи онлайн-курси.

Український контекст та адаптація міжнародного досвіду. В Україні програми для ветеранів розвиваються під патронатом Міністерства у справах ветеранів України, зокрема й «Українського ветеранського фонду». На сьогодні актуальним напрямом їх роботи є розвиток партнерства з міжнародними організаціями для запуску освітніх ініціатив. У перспективі ітиметься про впровадження міжнародного досвіду, зокрема про адаптацію американських та європейських практик до українських реалій.

Виклики та можливості. Основними проблемами для реалізації освітніх програм підтримки ветеранів в Україні є умови повномасштабного вторгнення, фінансові труднощі, нестача ресурсів для організації освітніх програм, психологічна невідповідність ветеранів через відсутність комплексних рішень. Для подолання цих труднощів можна застосовувати різні підходи, наприклад, залучати міжнародні гранти, пропагувати розвиток онлайн-навчання, співпрацювати з недержавними організаціями. Важливою є також підтримка на рівні громад і місцевої влади.

Висновки. Таким чином, освітні програми можна вважати однією з найголовніших складових повноцінної комплексної реабілітації ветеранів, що дозволяє їм успішно адаптуватися до мирного життя.

Міжнародний досвід, поруч із розвитком партнерських ініціатив та співпраці між державою, громадськими організаціями та освітніми установами, є основою для розробки більш ефективних національних програм.

Список використаних джерел

1. Пільги на навчання. *Сайт «Міністерство у справах ветеранів України»*. URL: <https://mva.gov.ua/veteranam/pilgi-na-navchannya> (дата звернення: 16.10.2024).

2. About GI Bill benefits. *Website «U.S. Department of Veterans Affairs»*. URL: <https://www.va.gov/education/about-gi-bill-benefits/> (дата звернення 17.10.2024).

3. Holian, Laura; Adam, Tara. Veterans' Education Benefits: A Profile of Military Students Who Received Federal Veterans' Education Benefits in 2015-16. Stats in Brief. NCES 2020-488rev. *Website «ERIC»*. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED603686> (дата звернення 17.10.2024).

4. Veterans Affairs Canada. Introduction to Transition. *The official website of the Government of Canada «Canada.ca»*. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/corporate/reports-publications/transition-guide/introduction.html#TM> (дата звернення: 17.10.2024).